

SAŽETAK PRESUDE

MERABISHVILI PROTIV GRUZIJE OD 28. STUDENOG 2017. GODINE ZAHTJEV BR. 72508/13

*Pravo na slobodu ne može se ograničiti radi dobivanja informacija o
bivšim državnim dužnosnicima*

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva rođen je 1968. godine i trenutno se nalazi na izvršenju zatvorske kazne u Tbilisiju. Nakon takozvane „Revolucije ruža“ koja se odvijala 2003. godine u Gruziji, održani su predsjednički i parlamentarni izbori u kojima je pobijedila stranka Ujedinjeni nacionalni pokret (dalje u tekstu „UNM“) na čelu s g. Mikheilom Saakashvilijem te podnositeljem kao njegovim bliskim suradnikom. U razdoblju od 2005. do 2012. godine podnositelj je bio ministar unutarnjih poslova, a od srpnja do listopada 2012. godine gruzijski premijer. Na novim parlamentarnim izborima 2012. godine na vlast je izabrana oporbena stranka "Gruzijski san", a podnositelj je izabran za glavnog tajnika sada oporbene stranke UNM. Uslijedilo je razdoblje u kojem su protiv brojnih bivših dužnosnika UNM-a pokrenuti kazneni postupci, bivši predsjednik Saakashvili napustio je zemlju, a sam podnositelj je pokušao prijeći granicu na aerodromu u Tbilisiju upotrijebivši lažnu putovnicu. Podnositelj je uhićen te mu je Gradski sud Kutaisi 22. svibnja 2013. godine odredio pritvor zbog sumnje na počinjenje kaznenog djela zloporabe položaja i ovlasti. Podnositelj je osporavao zakonitost navedenog pritvaranja, tvrdeći da je glavni cilj istog prije svega bio uklanjanje podnositelja s političke scene i dobivanje informacija od njega vezane za smrt bivšeg premijera te bankovne račune bivšeg predsjednika. Također je tvrdio da je tijekom noći u prosincu 2013. godine potajno izveden iz zatvorske ćelije i odveden do ravnatelja zatvorske uprave gdje ga je tadašnji Glavni tužitelj ispitivao o gore navedenim pitanjima. Dana 25. svibnja 2013. godine Žalbeni sud Kutaisi je potvrdio prvostupanjsku odluku o pritvoru. Podnositelj je 17. veljače 2014. godine proglašen krivim za većinu kaznenih djela za koja je optužen, a navedenu presudu potvrdili su i Žalbeni i Vrhovni sud.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 5. stavak 1., 3. i 4. i članak 18. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da su njegovo uhićenje i pritvor bili nezakoniti i neopravdani, da gruzijski sudovi nisu dali odgovarajuće obrazloženje za njegovo pritvaranje, ni prilikom prvog pritvaranja niti prilikom kasnijeg razmatranja odluke o pritvoru, da je odluka Gradskog suda Kutaisi kojom je odbijen njegov zahtjev za puštanje na slobodu dana usmeno i nije sadržavala nikakve razloge, te da je svrha kaznenog postupka protiv njega bila ukloniti ga s političke scene i spriječiti njegovu kandidaturu na predsjedničkim izborima u listopadu 2013. godine.

U presudi od 14. lipnja 2016. godine Vijeće Suda je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 5. stavka 1. i 3. Konvencije u odnosu na početnu odluku domaće suda o određivanju pritvora podnositelju zahtjeva, ali je došlo do povrede članka 5. stavka 3. u odnosu na kasniju odluku domaće suda kojom je pritvor produljen i kojom je odbijen podnositeljev zahtjev za puštanje na slobodu bez dovoljno obrazloženja. Vijeće je utvrdilo da nema potrebe ispitati prigovor na temelju članka 5. stavka 4. Konvencije. Na kraju, utvrđena je povreda članka 18. u vezi s člankom 5. stavkom 1. Konvencije jer pritvor podnositelju nije bio određen samo zbog osnovane sumnje da je počinio određena kaznena djela, nego i s ciljem da se na njega izvrši pritisak u vezi s istragom koja nije bila povezana s navedenim kaznenim djelima za koja je optužen. Gruzijaska vlada podnijela je zahtjev za podnošenjem slučaja Velikom vijeću u skladu s člankom 43. Konvencije, koji je zahtjev odobren 17. listopada 2016. godine.

OCJENA SUDA

Veliko vijeće je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 5. stavka 1. u vezi s podnositeljevim uhićenjem jer isto bilo u skladu s postupkom propisanim gruzijskim zakonom o kaznenom postupku. Također je utvrdio da nije bilo povrede članka 5. stavka 3. u odnosu na prvu sudsku odluku kojom je određen pritvor jer je ista bila utemeljena na zakonu i opravdana postojanjem opasnosti od bijega i utjecaja na svjedoke. Međutim, u odnosu na kasniju odluku o produljenju pritvora, Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 5. stavka 3. jer domaće vlasti nisu dale odgovarajuće obrazloženje za ovakvu odluku niti su dokazale da i dalje postoje razlozi zbog kojih je nužno zadržati podnositelja u pritvoru. Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 18. u vezi s člankom 5. stavak 1. iz razloga kako slijedi.

Sud je najprije iznio sveobuhvatni pregled dosadašnje prakse u vezi s člankom 18., počevši od sudske prakse bivše Komisije ([Kamma protiv Nizozemske](#)), do sudske prakse ovog Suda ([Gusinskiy protiv Rusije](#), [Ilgaru Mammadovu protiv Azerbajdžana](#) i [Rasulu Jafarovu protiv Azerbajdžana](#)). Prije svega, Sud je istaknuo da članak 18., slično kao i članak 14. Konvencije, nije neovisan jer se nadovezuje na druge članke Konvencije ili njezinih Protokola kojima se jamče određena prava i slobode. Ovo proizlazi iz samog teksta navedenog članka kojim se nadopunjuju odredbe, primjerice, druge rečenice članka 5. stavka 1. ili stavka 2. članka 8. do 11. kojim se propisuju ograničenja pojedinih prava i sloboda. Međutim, svrha članka 18. nije isključivo određivanje opsega navedenih ograničavajućih klauzula. Isti također izričito zabranjuje visokim ugovornim strankama da ograniče prava i slobode sadržane u Konvenciji u svrhe koje nisu propisane samom Konvencijom, te je u toj mjeri autonoman. Stoga bi moglo doći do povrede članka 18., čak i ako nije bilo povrede članka u vezi s kojim se primjenjuje. S druge strane, sama činjenica da ograničenje prava ili slobode zajamčene Konvencijom nije bilo dopušteno, ne mora nužno dovesti do povrede članka 18. Odvojeno ispitivanje prigovora na temelju tog članka bilo bi dopušteno samo ako je podnositelj zahtjeva u suštini prigovorio da je ograničenje prava ili slobode bilo primijenjeno u svrhu koja nije propisana Konvencijom.

U slučaju kada postoji više svrha zbog kojih je ograničenje određenog prava ili slobode određeno, isto s jedne strane može biti opravdano legitimnim ciljem u skladu s materijalnom odredbom Konvencije koja ga dopušta, ali će predstavljati povredu članka 18. ukoliko je pretežito određeno radi postizanja druge svrhe koja nije propisana Konvencijom, odnosno ako je ta druga svrha prevladavala. S druge strane, ako je propisana svrha bila prevladavajuća, ograničenje ne bi bilo u suprotnosti s člankom 18., čak i ako je postojala druga svrha koja nije propisana Konvencijom. Koja je svrha prevladavala u određenom slučaju ovisit će o brojnim okolnostima, a osobito o prirodi i stupnju dopustivosti druge svrhe.

Kako bi utvrdio je li postojala druga svrha koja nije propisana Konvencijom i je li ista bila prevladavajuća, Sud se pridržavao svog uobičajenog pristupa ocjene dokaza pri čemu teret dokaza nije ni na jednoj strani, nego Sud uzima u obzir sve činjenice koje su pred njim iznesene, a po potrebi i sam pribavlja dokaze za koje smatra da su nužni za utvrđenje činjenica. Činjenice moraju biti dokazane "izvan svake osnovane sumnje", a Sud je pri ocjeni dokaza slobodan procijeniti ne samo dopuštenost i relevantnost već i dokaznu vrijednost svakog dokaznog prijedloga.

U konkretnom slučaju podnositelj je prigovorio da su vlasti naredile njegovo uhićenje i pritvor primjenjujući dvije svrhe koje nisu propisane Konvencijom. Prva je svrha bila njegovo uklanjanje s političke scene. U prilog tome podnositelj je naveo kako je cijeli postupak bio politički montiran što proizlazi, između ostalog, iz činjenice da su brojni bivši ministri i drugi visoki dužnosnici UNM-a bili izloženi kaznenom progonu, te činjenice da su sudovi drugih država članica odbacili zahtjeve za izručenje navedenih dužnosnika uz obrazloženje da je kazneni progon protiv njih bio politički motiviran. Sud je utvrdio da činjenica što je političar kazneno proganjen, čak i za vrijeme izborne kampanje, ne može sama po sebi dovesti do zaključka da su postupci protiv njega bili prvenstveno politički motivirani niti da sudovi koji su se bavili pitanjem određivanja pritvora bili vođeni takvom svrhom. Premda je pritvor podnositelju određen tijekom političkog sukoba između UNM-a i stranke Gruzijски san, Sud je utvrdio da je prevladavajuća svrha tog pritvora bila osigurati pravilno vođenje kaznenog postupka protiv njega, a ne ometati njegovo sudjelovanje u gruzijskoj politici.

Druga svrha koju je podnositelj naveo kao prevladavajuću u određivanju njegovog pritvora bila je dobivanje informacija vezanih za smrt bivšeg premijera i bankovne račune bivšeg predsjednika, zbog čega su ga u prosincu 2013. godine, vlasti odvele na tajni razgovor s Glavnim tužiteljem. Sud je utvrdio da je podnositeljev iskaz sudu vezan za sporni događaj bio detaljan, uvjerljiv i dosljedan. Premda nije bilo izravnih dokaza koji bi potvrdili njegove tvrdnje, bilo je puno indicija koje su upućivale na njihovu istinitost, a koje vlasti nikada nisu provjerile objektivnim sredstvima (prepoznavanje, provjera telefonskih zapisa i podataka iz mobilne mreže, video snimke). S druge strane dokazi koje je iznijela Vlada, tvrdeći da se sporni događaj uopće nije dogodio, nisu bili dovoljno uvjerljivi posebno uzimajući u obzir činjenicu da su istragu provodili službenici Ministarstva zatvorskog sustava čiji je ministar oštro negirao navode podnositelja vezane za sporni događaj, dok je nova istraga otvorena tek nakon ranije spomenute presude Vijeća u ovom predmetu. Postojalo je nekoliko elemenata koji su dovodili u sumnju Vladine tvrdnje, između ostalog činjenica da je snimka nadzornih

kamera u zatvoru - koja je mogla potvrditi ili opovrgnuti podnositeljeve navode - automatski izbrisana nakon dvadeset i četiri sata, a snimke privatnog nadzora i cestovnog prometa nisu bile dostupne odvjetniku podnositelja usprkos njegovim zahtjevima. Slijedom navedenoga, Sud je utvrdio da su podnositeljeve tvrdnje po ovom pitanju bile dovoljno uvjerljive i stoga dokazane.

Gledajući ograničenje prava podnositelja zahtjeva na slobodu kao trajnu situaciju, Sud je utvrdio da je u prvih sedam mjeseci prevladavajuća svrha pritvora bila istraga kaznenih djela utemeljena na osnovanoj sumnji, a kasnije je svrha postala dobivanje informacija o smrti bivšeg premijera i bankovnih računa bivšeg predsjednika što je i pokazalo tajno odvođenje podnositelja iz zatvorske ćelije. U prilog tome govori i činjenica da su s vremenom prestali razlozi za produljenje pritvora. Tijela tužiteljstva imala su ovlast u bilo kojem trenutku povući optužnicu protiv podnositelja i obećala su da će to učiniti ukoliko bi im otkrio tražene informacije u kojem bi slučaju sudovi obustavili kazneni postupak protiv njega. To je bilo dovoljno da se utvrdi povreda članka 18. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

4.000 eura na ime neimovinske štete

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.